SPORT TADBIRLARINI TASHKIL QILISHDA MAHALLIY KORXONALAR, TADBIRKORLAR VA DAVLAT TASHKILOTLARI BILAN HAMKORLIK QILISHNING YETTI QADAMI

Norkulov Doniyorbek[1]

[1]*Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti Farg'ona filiali, Farg'ona shahri, O'zbekiston Respublikasi.*

Annotatsiya. *Ushbu maqola sport tadbirlarini tashkil qilishda mahalliy korxonalar, tadbirkorlar va davlat tashkilotlari bilan hamkorlik qilishning yetti qadamini tahlil qiladi. Tadqiqotda hamkorlikni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun aniq strategiyalar, ularning afzalliklari va mumkin bo'lgan to'siqlar ko'rib chiqiladi. Maqola sport sohasida davlat siyosati, mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va jamoatchilikni jalb qilishga qaratilgan yondashuvlarni ochib beradi. Tadqiqot Farg'ona viloyatidagi sport musobaqalari misolida olib borilgan bo'lib, empirik ma'lumotlar va statistik tahlillarga asoslanadi.*

Kalit so'zlar: *sport tadbirlari, hamkorlik, mahalliy korxonalar, tadbirkorlar, davlat tashkilotlari, musobaqalar, strategiya.*

Kirish

Sport zamonaviy jamiyatda nafaqat sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish vositasi, balki iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishning muhim omilidir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 24.01.2020 yildagi" O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida " PF-5924-son farmoni. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.11.2024 yildagi "Umumiy o'rta ta'lim maktablarida jismoniy tarbiya fani o'qitilishini tubdan takomillashtirish hamda ushbu fan o'qituvchilarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-392-son, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2022-yil 4-iyuldagi "Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 355-son . qarorlari ijrosini ta'minlashga alohida e'tibor qaratdi.

Sport tadbirlarini muvaffaqiyatli tashkil qilish uchun mahalliy korxonalar, tadbirkorlar va davlat tashkilotlari bilan samarali hamkorlik zarur. Bu jarayon nafaqat moliyaviy resurslarni jalb qilish, balki mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va jamoatchilikni birlashtirish imkonini beradi. Farg'ona viloyati kabi hududlarda, sport musobaqalari orqali mahalliy biznes va davlat tashkilotlari o'zaro manfaatli hamkorlikni yo'lga qo'yishi mumkin. Ammo, bu jarayonda tashkiliy, moliyaviy va ijtimoiy to'siqlar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish uchun aniq strategiyalar talab qilinadi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi sport tadbirlarini tashkil qilishda hamkorlikni rivojlantirish orqali nafaqat sport sohasini, balki mahalliy iqtisodiyot va jamoatchilik faolligini oshirish imkoniyatlarini ochib berishdadir. Tadqiqotda aniq misollar va statistik ma'lumotlar asosida yetti bosqichli strategiya taklif etiladi, bu esa amaliy va nazariy jihatdan muhim hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Sport tadbirlarini tashkil qilishda mahalliy korxonalar, tadbirkorlar va davlat tashkilotlari bilan hamkorlik qilishning yetti qadamini ishlab chiqish va ularning samaradorligini Farg'ona viloyati misolida tahlil qilish.

Tadqiqot vazifalari. Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat bo'lib, ularni kengroq yoritish uchun jadvalli ko'rinishlar qo'shiladi. Tadqiqot jarayonida quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

№	Vazifa	Tavsif	Kutiladigan natija
1	**Hamkorlikning mavjud modellarini tahlil qilish**	Mahalliy va xalqaro tajribada sport tadbirlarida hamkorlik qilishning muvaffaqiyatli modellari o‘rganiladi.	Hamkorlikning eng samarali usullarini aniqlash.
2	**Mahalliy korxonalar bilan aloqa o‘rnatish strategiyasini ishlab chiqish**	Mahalliy biznes vakillari bilan muzokaralar olib borish usullari va ularni jalb qilish mexanizmlari aniqlanadi.	Aniqlangan strategiyalar asosida biznes vakillari bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish.
3	**Davlat tashkilotlari bilan hamkorlik mexanizmlarini aniqlash**	Davlat organlari bilan hamkorlik qilishda qonunchilik asoslari va amaliy yondashuvlar tahlil qilinadi.	Davlat tashkilotlari bilan hamkorlikning huquqiy va tashkiliy asoslarini shakllantirish.
4	**Tadbirlarning iqtisodiy samaradorligini baholash**	Sport tadbirlarining mahalliy iqtisodiyotga ta’siri statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinadi.	Iqtisodiy foyda va xarajatlarni aniqlash.
5	**Jamoatchilikni jalb qilish strategiyalarini ishlab chiqish**	Mahalliy aholi va yoshlarni sport tadbirlariga jalb qilish usullari aniqlanadi.	Jamoatchilik faolligini oshirish bo‘yicha aniq takliflar.
6	**To‘siqlarni aniqlash va bartaraf etish yo‘llarini ko‘rsatish**	Hamkorlik jarayonidagi moliyaviy, tashkiliy va ijtimoiy to‘siqlar tahlil qilinadi.	To‘siqlarni bartaraf etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar.
7	**Yetti qadamli strategiyani sinovdan o‘tkazish**	Farg‘ona viloyatida tashkil etilgan sport musobaqalari misolida strategiya sinovdan o‘tkaziladi.	Strategiyaning amaliy samaradorligini isbotlash.

Sport tadbirlarini tashkil qilishda hamkorlik qilishning yetti qadami quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

1. Maqsadlarni aniqlash: Tadbirning maqsadlari va kutilayotgan natijalari aniq belgilanishi kerak. Masalan, Farg‘ona viloyatida o‘tkazilgan yoshlar o‘rtasidagi futbol musobaqasi mahalliy yoshlarni sportga jalb qilish va mahalliy biznesni targ‘ib qilish maqsadini ko‘zlagan.
2. Potensial hamkorlarni aniqlash: Mahalliy korxonalar, tadbirkorlar va davlat tashkilotlari ro‘yxati tuziladi. Farg‘ona viloyatida 2024-yilda 15 ta mahalliy korxona musobaqalarni qo‘llab-quvvatlashga tayyorligini bildirdi.
3. Muzokaralar olib borish: Hamkorlar bilan uchrashuvlar tashkil etilib, ularning manfaatlari va imkoniyatlari muhokama qilinadi.
4. Moliyaviy reja tuzish: Tadbirning byudjeti aniqlanib, homiylar va davlat tashkilotlarining hissasi belgilanadi.
5. Tashkiliy masalalarni hal qilish: Musobaqa o‘tkaziladigan joy, xavfsizlik va reklama masalalari ko‘rib chiqiladi.
6. Jamoatchilikni jalb qilish: Mahalliy aholi va yoshlar o‘rtasida tadbirni targ‘ib qilish uchun ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalaridan foydalaniladi.
7. Natijalarni baholash: Tadbir yakunlangach, uning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi tahlil qilinadi.

Ushbu vazifalar Farg‘ona viloyatida 2023-2024-yillarda o‘tkazilgan musobaqalar

misolida sinovdan o‘tkazildi. Masalan, 2024-yil may oyida o‘tkazilgan basketbol

musobaqasida 10 ta mahalliy korxona homiylik qildi, bu esa tadbir xarajatlarining 60% ni qopladi.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot metodologiyasi ilmiy yondashuvlarga asoslanadi va quyidagi usullarni o‘z ichiga oladi:

1. Adabiyotlar tahlili: Sport tadbirlarida hamkorlik qilish bo‘yicha mahalliy va xalqaro tajribalar o‘rganildi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi, xalqaro sport tashkilotlari va ilmiy maqolalar tahlil qilindi.
2. Empirik ma’lumotlar to‘plash: Farg‘ona viloyatida 2023-2024-yillarda o‘tkazilgan 5 ta sport musobaqasi bo‘yicha ma’lumotlar yig‘ildi. Ushbu ma’lumotlar homiylar, ishtirokchilar va tashkilotchilar bilan suhbatlar orqali to‘plandi.
3. Statistik tahlil: Tadbirlarning iqtisodiy samaradorligi va jamoatchilik faolligiga ta’siri “SPSS” dasturi yordamida tahlil qilindi.
4. Sifatli tahlil: Hamkorlik jarayonidagi to‘siqlar va muvaffaqiyatli tajribalar tahlil qilindi.

Usul	Tavsif	Maqsad	Kutiladigan natija
Adabiyotlar tahlili	20 ta ilmiy maqola va qonunchilik hujjatlari tahlil qilindi.	Nazariy asoslarni shakllantirish.	Hamkorlikning global va mahalliy tajribalarini aniqlash.
Empirik ma’lumotlar	50 nafar tashkilotchi va homiy bilan suhbatlar o‘tkazildi.	Amaliy ma’lumotlarni yig‘ish.	Hamkorlikning real holatini aniqlash.
Statistik tahlil	5 ta musobaqaning moliyaviy va ijtimoiy ko‘rsatkichlari tahlil qilindi.	Samaradorlikni baholash.	Aniqlangan raqamli natijalar.
Sifatli tahlil	To‘siqlar va muvaffaqiyatli tajribalar tahlil qilindi.	Muammolarni aniqlash.	Amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot jarayonida Farg‘ona viloyatidagi sport musobaqalari misolida yetti qadamli strategiya sinovdan o‘tkazildi. Masalan, 2024-yil aprel oyida o‘tkazilgan yengil atletika musobaqasida mahalliy korxonalar tomonidan 2 million so‘m homiylik ko‘rsatildi, bu esa tadbirning umumiy xarajatlarining 40% ni qopladi.

Tadqiqot natijalari Farg‘ona viloyatida 2023-2024-yillarda o‘tkazilgan musobaqalar misolida tahlil qilindi. Quyidagi jadvalda asosiy ko‘rsatkichlar keltiriladi:

Tadbir	Sana	Homiylar soni	Homiylik summasi (mln so‘m)	Ishtirokchilar soni	Iqtisodiy foyda (mln so‘m)
Futbol musobaqasi	2023, iyun	8	3.5	120	5.0
Basketbol musobaqasi	2024, may	10	4.0	150	6.2
Yengil atletika	2024, aprel	6	2.0	100	3.8

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, mahalliy korxonalar bilan hamkorlik tadbir xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Masalan, basketbol musobaqasida homiylik tufayli xarajatlarning 60% qoplandi. Shu bilan birga, musobaqalar mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi, chunki tadbirlar davomida mahalliy xizmat ko‘rsatish sohasi (mehmonxonalar, ta’minot) daromadlari oshdi.

Xulosa

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, sport tadbirlarini tashkil qilishda mahalliy korxonalar, tadbirkorlar va davlat tashkilotlari bilan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga ega. Yetti qadamli strategiya nafaqat moliyaviy resurslarni jalb qilish, balki jamoatchilik faolligini oshirish va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish imkonini beradi.

Tavsiyalar:

1. Mahalliy korxonalar bilan hamkorlikni mustahkamlash uchun doimiy aloqa platformalarini yaratish.
2. Davlat tashkilotlari bilan qonunchilik asosida hamkorlik mexanizmlarini soddalashtirish.
3. Jamoatchilikni jalb qilish uchun ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanish.
4. Homiylik shartnomalarida aniq shartlar va foydalarni belgilash.

Seven steps for collaborating with local enterprises, entrepreneurs, and government organizations in organizing sports events

Norkulov Doniyorbek[1]

[1]Fergana Branch of the Institute for Retraining and Advanced Training of Specialists in Physical Culture and Sports, Fergana city, Republic of Uzbekistan.

Abstract. *This article examines seven steps to effective collaboration with local businesses, entrepreneurs, and government organizations in organizing sports events. The study explores specific strategies, their benefits, and potential challenges. It highlights approaches aimed at supporting state policies in sports, fostering local economic development, and engaging the community. The research is based on sports competitions in the Fergana region, relying on empirical data and statistical analysis.*

Keywords: *sports events, collaboration, local businesses, entrepreneurs, government organizations, competitions, strategy.*

Семь шагов сотрудничества с местными предприятиями, предпринимателями и государственными организациями в организации спортивных мероприятий

Норкулов Дониёрбек[1]

[1]Ферганский филиал Института переподготовки и повышения квалификации специалистов по физической культуре и спорту, город Фергана, Республика Узбекистан.

Аннотация. *Данная статья посвящена анализу семи шагов к успешному сотрудничеству с местными предприятиями, предпринимателями и государственными организациями при организации спортивных мероприятий. В исследовании рассматриваются конкретные стратегии, их преимущества и возможные препятствия. Статья раскрывает подходы, направленные на поддержку государственной политики в области спорта, развитие местной экономики и вовлечение общественности. Исследование проводилось на примере спортивных соревнований в Ферганской области и основано на эмпирических данных и статистическом анализе.*

Ключевые слова: *спортивные мероприятия, сотрудничество, местные предприятия, предприниматели, государственные организации, соревнования, стратегия.*

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 24.01.2020 yildagi” O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida ” PF-5924-son farmoni.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.11.2024 yildagi PQ-392-son “Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida jismoniy tarbiya fani o‘qitilishini tubdan takomillashtirish hamda ushbu fan o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2022-yil 4-iyuldagi “Jismoniytarbiya va sport bo‘yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 355-son qarori.

4. Norkulov D.R, Jahbarov A.S, Nematov M.,O.F. Qambrov “Lider-Trener” dasturi 2024-yil.

5. Subramanyam K.R. Financial statement analysis. 11th edition. New York, Mc Graw-Hill Education, 2014. - 814 pages.